EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

2. mai 2006 *

Kohtuasjas C-341/04,

mille esemeks on EÜ artiklite 68 ja 234 alusel Supreme Court'i (Iirimaa) 27. juuli 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 9. augustil 2004, menetluses

Eurofood IFSC Ltd

vastu,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, P. Jann (ettekandja), kodade esimehed C. W. A. Timmermans, A. Rosas ja J. Malenovský, kohtunikud J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, J. Klučka, U. Lõhmus ja E. Levits,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. juuli 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— Enrico Bondi, esindajad: G. Moss, *QC*, B. Shipsey, *SC*, ja *barrister-at-law* J. Gleeson, *barrister-at-law* G. Clohessy, *barrister-at-law* E. Barrington, *solicitor* B. O'Neil, *solicitor* D. Smith ning *solicitor* C. Mallon,

— Bank of America NA, esindajad: M. M. Collins, L. McCann, *SC*, *barrister-at-law* B. Kennedy ja *solicitor* W. Day,

— Official Liquidator (ametlik likvideerija) Farrell, esindajad: M. G. Collins, *SC*, *barrister-at-law* D. Murphy ja *solicitor* T. O'Grady,

— Director of Corporate Enforcement, esindajad: *principal solicitor* A. Keating ja *barrister-at-law* C. Costello,

— Certificate/Note holders, esindajad: *solicitor* D. Baxter, D. McDonald, *SC*, ja *barrister-at-law* J. Breslin,

— Iirimaa, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas *barrister-at-law* D. Barniville,

— Tšehhi valitsus, esindaja: T. Boček,

— Saksamaa valitsus, esindaja: W.-D. Plessing,

— Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues, J.-C. Niollet ja A. Bodard-Hermant,

— Itaalia valitsus, esindaja: I. M. Braguglia, keda abistasid O. Fiumara ja M Massella Ducci Teri,

— Ungari valitsus, esindaja: P. Gottfried,

— Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,

— Soome valitsus, esindajad: T. Pynnä ja A. Guimaraes-Purokoski,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: C. O'Reilly ja A.-M. Rouchaud-Joët,

olles 27. septembri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191; edaspidi „määrus") tõlgendamist.

2 Taotlus esitati liiri äriühingu Eurofood IFSC Ltd (edaspidi „Eurofood") maksejõuetusmenetluse raames.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

3 Määruse artikli 1 lõike 1 kohaselt kohaldatakse seda „võlgniku kõiki võlakohustusi hõlmavate maksejõuetusmenetluste suhtes, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse likvideerija".

4 Määruse artikkel 2 pealkirjaga „Mõisted" sätestab:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *maksejõuetusmenetlus* — artikli 1 lõikes 1 nimetatud maksejõuetusmenetlus, mis hõlmab kõiki võlgniku võlakohustusi. Need menetlused on loetletud A lisas;

b) *likvideerija* — isik või organ, kelle ülesanne on hallata või likvideerida võlgniku vara, mille suhtes viimane on täielikult või osaliselt kaotanud käsutamisõiguse, või kontrollida tema asjaajamist. Need isikud ja organid on loetletud C lisas;

[...]

e) *otsus, mis käsitleb maksejõuetusmenetluse algatamist või likvideerija määramist* — sellise kohtu tehtav otsus, kes on volitatud kõnealuseid menetlusi algatama või likvideerijat määrama;

f) *maksejõuetusmenetluse algatamise aeg* — menetluse algatamisotsuse jõustumise aeg olenemata sellest, kas otsus on lõplik või mitte;

[...]".

5 Määruse A lisas, mis käsitleb artikli 2 punktis a osutatud maksejõuetusmenetlusi, on Iirimaa osas mainitud sundlikvideerimismenetlust (*compulsory winding up by the Court*). Sama määruse C lisas on kõnealuse liikmesriigi puhul seoses artikli 2 punktis b osutatud likvideerijatega nimetatud „ajutist likvideerijat" (*provisional liquidator*).

6 Kohtualluvuse määratlemise osas on artikli 3 lõigetes 1 ja 2 sätestatud:

„1. Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.

2. Kui võlgniku põhihuvide kese asub liikmesriigi territooriumil, on teise liikmesriigi kohus võlgniku vastu maksejõuetusmenetluse algatamiseks pädev ainult juhul, kui kõnealusel võlgnikul on tegevuskoht selles riigis. See menetlus mõjutab ainult selliseid võlgniku varasid, mis asuvad viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil."

7 Kohaldatava seaduse kindlaksmääramise osas sätestab määruse artikli 4 lõige 1:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud [...]".

8 Maksejõuetusmenetluse tunnustamise osas sätestab määruse artikli 16 lõige 1:

„Maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust, mille on teinud artikli 3 alusel otsustamiseks pädev liikmesriigi kohus, tunnustavad kõik teised liikmesriigid alates selle jõustumisest menetluse algatanud riigis."

9 Määruse artikli 17 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„[...] artikli 3 lõikes 1 osutatud menetluse algatamise otsusel teistes liikmesriikides ilma täiendavate formaalsusteta samad tagajärjed nagu menetluse algatanud riigi seaduse alusel [...]"

10 Määruse artikli 26 kohaselt:

„Iga liikmesriik võib keelduda teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetluse tunnustamisest või sellise menetluse käigus tehtud otsuse täitmisest, kui tunnustamine või täitmine oleksid selges vastuolus tema riigikorraga, eelkõige selles sätestatud põhimõtete ning igaühe põhiseaduslike õiguste ja vabadustega."

11 Määruse artikli 29 punkti a kohaselt võib põhimenetluse likvideerija taotleda teisese menetluse algatamist.

12 Määruse artiklis 38 on sätestatud, et liikmesriigi kohtu poolt, kes on pädev määruse artikli 3 lõike 1 alusel, määratud ajutisel halduril „on [...] õigus taotleda võlgniku kõigi teises liikmesriigis asuvate varade säilitamiseks ja kaitsmiseks kõnealuse riigi seadusega ettenähtud meetmeid maksejõuetusmenetluse algatamise taotluse esitamise ja menetluse algatamise otsuse vastuvõtmise vahelisel ajavahemikul".

Siseriiklikud õigusnormid

13 1963. aasta äriühingute seaduse (Companies Act 1963; edaspidi „Companies Act") §-ga 212 on High Court'ile antud õigus äriühingute likvideerimiseks.

14 Companies Act'i § 215 näeb ette, et äriühingu likvideerimiseks esitab äriühing ise või üks või mitu tema võlausaldajat kohtule taotluse nimetatud äriühingu likvideerimise väljakuulutamiseks.

15 Companies Act'i § 220 sätestab:

„1. Kui äriühing on enne kohtule äriühingu likvideerimise taotluse esitamist teinud otsuse vabatahtliku likvideerimise kohta, loetakse äriühingu likvideerimise alguskuupäevaks otsuse vastuvõtmise kuupäeva, ning kui kohus ei otsusta pettust või eksimust puudutavale tõendusmaterjalile tuginedes teisiti, loetakse vabatahtliku likvideerimise raames tehtud toimingud nõuetekohaselt läbiviiduks.

2. Muudel juhtudel loetakse kohtu poolt läbi viidava äriühingu likvideerimise alguskuupäevaks likvideerimistaotluse esitamise kuupäeva".

16 Companies Act'i § 226 lõige 1 sätestab, et kohus võib igal ajal alates likvideerimistaotluse esitamisest määrata ajutise likvideerija. Muudel juhtudel määratakse likvideerija sama seaduse § 225 alusel likvideerimismääruse tegemisega. Kui *provisional liquidator* on määratud, on ta § 229 lõike 1 kohaselt kohustatud „võtma kogu ettevõtjale kuuluva materiaalse ja mittemateriaalse vara, samuti vara, millele ettevõtjal tundub olevat õigus, hoiule või kontrolli alla".

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ja eelotsuse küsimused

17 Eurofood on registreeritud aastal 1997 Iirimaal kui „company limited by shares" (osaühing), mille registrijärgne asukoht on International Financial Services Center'is (IFSC) Dublinis. Tegemist on Itaalia äriühingu Parmalat SpA 100-protsendilise tütarettevõtjaga. Äriühingu peamine tegevusala oli rahastamisvahendite pakkumine Parmalat grupi äriühingutele.

18 24. detsembril 2003 algatas Ministro delle Attività produttive (Itaalia tootmistegevuse minister) Parmalat SpA suhtes erakorralise haldusmenetluse, võttes aluseks 23. detsembri 2003. aasta dekreetseaduse nr 347, mis käsitleb kiireloomulisi meetmeid maksejõuetute suurettevõtete tööstuslikuks ümberkorraldamiseks (*GURI* 24.12.2003, nr 298, lk 4), ning määras E. Bondi selle äriühingu erakorraliseks haldajaks.

19 27. jaanuaril 2004 taotles Bank of America NA High Court'ilt (Iirimaa) Eurofoodi suhtes sundlikvideerimise algatamist („compulsory winding up by the Court") ning ajutise halduri määramist. Taotlus tugines viimati nimetatud äriühingu väidetavale maksejõuetusele.

20 Samal päeval määras High Court selle taotluse alusel Farrelli ajutiseks halduriks (*provisional liquidator*), andes talle volitused võtta üle äriühingu kogu vara valdus, korraldada selle asjaajamist, avada äriühingu nimele pangakonto ning kasutada esindaja teenuseid.

21 Itaalia tootmistegevuse minister algatas Eurofoodi suhtes 9. veebruaril 2004 erakorralise haldusmenetluse ning nimetas E. Bondi erakorraliseks haldajaks.

22 10. veebruaril 2004 esitati Tribunale civile e penale di Parma'le (Itaalia) taotlus Eurofoodi maksejõuetuse tuvastamiseks. Kohtuistungi ajaks määrati 17. veebruar 2004 ja sellest kuupäevast teatati 13. veebruaril Farrellile. Kõnealune kohus asus 20. veebruaril 2004 seisukohale, et ta on rahvusvaheliselt pädev tuvastama Eurofoodi maksejõuetust, kuna selle äriühingu põhihuvide kese oli Itaalias.

23 High Court asus 23. märtsi 2004. aasta otsusega seisukohale, et Iiri õiguse kohaselt oli Eurofoodi maksejõuetusmenetlus Iirimaal algatatud Bank of America NA poolt sel eesmärgil esitatud taotlusega, st 27. jaanuaril 2004. Arvestades, et Eurofoodi põhihuvide kese oli Itaalias, asus High Court seisukohale, et nimetatud liikmesriigis algatatud menetlus kujutab endast põhimenetlust. Samuti leidis see kohus, et

menetluse kulgemise tingimused Tribunale civile e penale di Parma's olid loomult sellised, et Iirimaa kohtute keeldumine selle kohtu otsuse tunnustamisest on vastavalt määruse artiklile 26 õigustatud. Tuvastades, et Eurofood on maksejõuetu, tegi High Court määruse selle äriühingu likvideerimiseks ning nimetas Farrelli likvideerijaks.

24 Kuna E. Bondi kaebas viidatud otsuse edasi, leidis Supreme Court olevat vajaliku enne tema lahendada oleva kohtuasja osas otsuse tegemist menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kui Iirimaa pädevale kohtule esitatakse taotlus maksejõuetu äriühingu likvideerimismenetluse algatamiseks (*winding up*) ja kui see kohus teeb otsuse, mis kehtib kuni likvideerimismenetlust algatava otsuse tegemiseni ja millega määratakse ajutine haldur (*provisional liquidator*), kellel on volitused võtta üle äriühingu vara valdus, korraldada selle asjaajamist, avada pangakonto ning nimetada esindaja, kusjuures kõige selle õigusliku tagajärjena kaotab ettevõtte juhtkond oma volitused, siis kas selline otsus koostoimes esitatud avaldusega on nõukogu määruse [...] artiklite 1 ja 2 alusel tõlgendatava artikli 16 kohaselt maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlev kohtuotsus?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas Iirimaal High Court'ile esitatud taotlusega, milles palutakse kohtul algatada äriühingu sundlikvideerimine (*compulsory winding up*), algatati nimetatud määruses kirjeldatud maksejõuetusmenetlus (*insolvency proceedings*) Iiri õigusnormi mõttes [Companies Act, § 220 lg 2], mille kohaselt ettevõtja likvideerimise alguskuupäev on taotluse esitamise päev?

3. Kas eespool mainitud määruse artikli 3 alusel koostoimes artikliga 16 on põhimaksejõuetusmenetluse algatamise õigus selle liikmesriigi kohtul, kus maksejõuetusmenetlus esimesena algatati, kuigi ettevõtja registrijärgne asukoht ei ole mainitud liikmesriigis ja ettevõtja ei tegele seal regulaarselt oma huvide realiseerimisega kolmandate isikute poolt tuvastataval viisil?

4. Kui „põhihuvide keset" määratletakse olukorras, kus

   a) emaettevõtja ja tütarettevõtja registrijärgsed asukohad on kahes erinevas liikmesriigis,

   b) tütarettevõtja tegeleb oma põhihuvide realiseerimisega regulaarselt kolmandate isikute poolt tuvastataval viisil ja pidades täielikult ja süstemaatiliselt kinni äriühingu olemusest selles liikmesriigis, kus on tema registrijärgne asukoht, ja

   c) emaettevõtja võib osaluse ja juhtide nimetamise kaudu tütarettevõtja tegevust kontrollida ja teebki seda,

   siis kas otsustavad on eespool punktis b või vastupidi, punktis c nimetatud asjaolud?

5. Kui see on ilmselgelt vastuolus liikmesriigi avaliku korraga, et kohtu- või haldusotsusel on õiguslikke tagajärgi isiku või organite suhtes, kelle õigust õiglasele kohtupidamisele ei ole otsust tehes järgitud, siis kas kõnealune liikmesriik peab eespool nimetatud määruse artikli 17 alusel tunnustama teise liikmesriigi kohtu poolt tehtud otsust, mille eesmärk on algatada äriühingu maksejõuetusmenetlus, juhul kui esimesena mainitud liikmesriigi kohus on seisukohal, et kõnealune otsus on tehtud eelmainitud põhimõtteid eirates, ja eelkõige olukorras, kus teises liikmesriigis menetluse algatamist taotlenud isik on sellekohaseid taotlusi arvestamata ja vastuolus kõnealuse liikmesriigi kohtu määrusega keeldunud üle andmast esimesena mainitud liikmesriigi õiguse alusel nõuetekohaselt määratud äriühingu *provisional liquidator*'ile koopiaid taotluse aluseks olevatest olulistest dokumentidest?"

25 Euroopa Kohtu presidendi 15. septembri 2004. aasta määrusega jäeti rahuldamata Supreme Court'i taotlus kohaldada käesolevas kohtuasjas kiirendatud menetlust kodukorra artikli 104a esimese lõigu alusel.

Eelotsuse küsimused

Neljas küsimus

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma neljanda küsimusega — mida tuleb uurida esimesena, kuna see puudutab üldiselt liikmesriikide kohtute pädevuse määratlemise korda, mis on kehtestatud määrusega — teada, milline on otsustava tähtsusega asjaolu tütarettevõtja põhihuvide keskme kindlaksmääramisel juhul, kui emaettevõtja ja tütarettevõtja registrijärgsed asukohad on kahes erinevas liikmesriigis.

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kuidas kaaluda ühelt poolt asjaolu, et tütarettevõtja realiseerib tavaliselt oma huve kolmandate isikute poolt tuvastataval viisil ning äriühingu olemusest kinni pidades liikmesriigis, kus on tema registrijärgne asukoht, ning teiselt poolt seda, et emaettevõtja võib osaluse ja tütarettevõtja juhtide nimetamise kaudu tütarettevõtja tegevust kontrollida.

28 Määruse artiklis 3 on ette nähtud kahte liiki menetlust. Selle liikmesriigi, mille territooriumil asub võlgniku põhihuvide kese, pädeva kohtu poolt artikli lõike 1 kohaselt algatatud maksejõuetusmenetlusel, mida nimetatakse „põhimenetluseks", on üleüldine mõju, kuna seda kohaldatakse võlgniku vara suhtes kõigis neis liikmesriikides, kus määrus kehtib. Kui artikli lõike 2 alusel algatab hiljem menetluse selle liikmesriigi pädev kohus, kus võlgnikul on tegevuskoht, siis selline menetlus, mida nimetatakse „teiseseks menetluseks", mõjutab ainult selliseid võlgniku varasid, mis asuvad viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil.

29 Määruse artikli 3 lõikes 1 on täpsustatud, et äriühingu puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.

30 Siit järeldub, et liikmesriikide kohtute pädevuse kindlaksmääramise korra kohaselt, mis on määrusega ette nähtud, on iga juriidiliselt iseseisva üksuse moodustava võlgniku jaoks olemas oma kohtualluvus.

31 „Põhihuvide kese" on määruses kasutatav mõiste. Seega on sel autonoomne tähendus, mistõttu tuleb seda tõlgendada ühetaoliselt ning liikmesriikide õigusaktidest sõltumatult.

32 Selle mõiste ulatust selgitab määruse 13. põhjendus, kus on öeldud, et „„põhihuvide kese" peaks olema koht, kus võlgnik tegeleb regulaarselt oma huvide realiseerimisega ja on seetõttu kolmandate isikute poolt tuvastatav".

33 Sellest määratlusest tuleneb, et põhihuvide keskme kindlaksmääramisel tuleb lähtuda ühtaegu objektiivsetest ja kolmandate isikute poolt tuvastatavatest kriteeriumidest. Objektiivsus ja kolmandate isikute poolse tuvastamise võimalus on vajalikud selleks, et tagada õiguskindlus ja põhimaksejõuetusmenetluse algatamiseks pädeva kohtu kindlaksmääramise ettenähtavus. Selline õiguskindlus ja ettenähtavus on seda olulisemad, et määruse artikli 4 lõike 1 kohaselt sõltub pädeva kohtu kindlaksmääramisest see, millise liikmesriigi seadust kohaldatakse.

34 Järelikult saab äriühingust võlgniku põhihuvide keskme kindlaksmääramisel ühenduse seadusandja poolt ette nähtud äriühingu registrijärgset asukohta arvesse võtmata jätta vaid juhul, kui objektiivsed ja kolmandate isikute poolt tuvastatavad asjaolud võimaldavad järeldada, et tegelik olukord erineb sellest, mida võiks eeldada registrijärgse asukoha alusel.

35 Sellise olukorraga võib tegemist olla „riiulifirma" puhul, kes oma asukohajärgse liikmesriigi territooriumil reaalselt ei tegutse.

36 Seevastu juhul, kui äriühing tegutseb selles liikmesriigis, kus on tema asukoht, ei piisa määruses ette nähtud eeldusest kõrvalekaldumiseks lihtsalt asjaolust, et tema majanduslikke valikuid kontrollib või võib kontrollida mõnes teises liikmesriigis asutatud emaettevõtja.

37 Neil asjaoludel tuleb neljandale küsimusele vastata, et juhul, kui võlgnik on tütarettevõtja, kelle registrijärgne asukoht ning tema emaettevõtja registrijärgne asukoht on kahes erinevas liikmesriigis, võib määruse artikli 3 lõike 1 teises lauses nimetatud eeldusest, mille kohaselt tütarettevõtja põhihuvide kese on selles liikmesriigis, kus on tema registrijärgne asukoht, kõrvale kalduda üksnes juhul, kui objektiivsed ja kolmandate isikute poolt tuvastatavad asjaolud võimaldavad järeldada, et tegelik olukord erineb sellest, mida võiks eeldada registrijärgse asukoha alusel. Sellise juhtumiga on tegemist siis, kui äriühing oma asukohajärgse liikmesriigi territooriumil reaalselt ei tegutse. Seevastu juhul, kui äriühing tegutseb selle liikmesriigi territooriumil, kus on tema asukoht, ei piisa määruses ette nähtud eeldusest kõrvalekaldumiseks lihtsalt asjaolust, et tema majanduslikke valikuid kontrollib või võib kontrollida mõnes teises liikmesriigis asutatud emaettevõtja.

Kolmas küsimus

38 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma kolmanda küsimusega, mida tuleb uurida teisena, kuna see puudutab määrusega ette nähtud tunnustamise korda üldiselt, teada põhimõtteliselt seda, kas määruse artiklite 3 ja 16 alusel on põhimaksejõuetusmenetluse algatamise õigus selle liikmesriigi kohtul, kus maksejõuetusmenetlus esimesena algatati, kuigi ettevõtja registrijärgne asukoht ei ole

mainitud liikmesriigis ja ettevõtja ei tegele seal regulaarselt oma huvide realiseerimisega kolmandate isikute poolt tuvastataval viisil. Siseriiklik kohus soovib seega sisuliselt teada, kas juhul, kui liikmesriigi kohus peab ennast pädevaks põhimaksejõuetusmenetluse algatamiseks, saab seda kontrollida teise, st sellise liikmesriigi kohus, kus taotleti tunnustamist.

39 Nagu nähtub määruse 22. põhjendusest, tugineb määruse artikli 16 lõikes 1 väljendatud prioriteedieeskiri, mis näeb ette, et ühes liikmesriigis tehtud maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust tunnustavad kõik teised liikmesriigid alates selle jõustumisest menetluse algatanud riigis, vastastikuse usalduse põhimõttele.

40 Just vastastikune usaldus võimaldas kehtestada kohtualluvuse kindlaksmääramise kohustusliku korra, mida kõik määruse kohaldamisalas tegutsevad kohtud peavad järgima, ning sellele vastava liikmesriikide kohustuse loobuda kohaldamast välisriigi kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist käsitlevaid siseriiklikke eeskirju ning kohaldada selle asemel maksejõuetusmenetlustes tehtud otsuste tunnustamise ja täitmise lihtsustatud korda (vt analoogia alusel 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32; edaspidi „Brüsseli konventsioon"), 9. detsembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-116/02: Gasser, EKL 2003, lk I-14693, punkt 72, ja 27. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-159/02: Turner, EKL 2004, lk I-3565, punkt 24).

41 Vastastikuse usalduse põhimõttele on omane, et liikmesriigi kohus, kellele on esitatud põhimaksejõuetusmenetluse algatamise taotlus, kontrollib määruse artikli 3 lõike 1 alusel oma pädevust, st uurib, kas võlgniku põhihuvide kese on selles liikmesriigis. Sellega seoses tuleb rõhutada, et uurimise läbiviimisel tuleb järgida olulisi menetluslikke garantiisid, mida nõuab õiglane kohtupidamine (vt käesoleva kohtuotsuse punkt 66).

42 Teisalt, nagu määruse 22. põhjenduses täpsustatud, nõuab vastastikuse usalduse põhimõte seda, et teiste liikmesriikide kohtud tunnustaksid põhimaksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust, ilma et nad saaks kontrollida esimesena otsuse teinud kohtu hinnangut oma pädevuse osas.

43 Juhul kui mõni huvitatud isik leiab, et võlgniku põhihuvide kese asub mõnes teises liikmesriigis kui see, kus algatati põhimaksejõuetusmenetlus, ning soovib vaidlustada selle menetluse algatanud kohtu pädevust, tuleb tal menetluse algatanud liikmesriigi kohtus algatamisotsuse vaidlustamiseks kasutada selle liikmesriigi õiguses ette nähtud õiguskaitsevahendeid.

44 Seega tuleb kolmandale küsimusele vastata, et määruse artikli 16 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et ühe liikmesriigi kohtu poolt tehtud põhimaksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust peavad teiste liikmesriikide kohtud tunnustama ilma, et nad saaksid kontrollida algatajariigi kohtu pädevust.

Esimene küsimus

45 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma esimese küsimusega teada sisuliselt seda, kas otsus, millega liikmesriigi kohus, kes on saanud taotluse maksejõuetu äriühingu likvideerimismenetluse algatamiseks, määrab enne likvideerimismenetlust algatava otsuse tegemist ajutise halduri, kellele antud volitused toovad õigusliku tagajärjena kaasa selle, et ettevõtte juhtkond kaotab oma volitused, kujutab endast

maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust määruse artikli 16 lõike 1 esimese lõigu mõttes.

46 Määruse artikli 1 lõike 1 sõnastusest tuleneb, et maksejõuetusmenetlused, mille suhtes seda määrust kohaldatakse, peavad vastama neljale tingimusele. Tegemist peab olema kõiki võlakohustusi hõlmava menetlusega, mille aluseks on võlgniku maksejõuetus ja mille käigus võlgnik kaotab vähemalt osaliselt oma vara käsutamise õiguse ning määratakse likvideerija.

47 Sellised menetlused on loetletud määruse A lisas ning likvideerijate nimekiri on ära toodud määruse C lisas.

48 Määruse eesmärk ei ole ette näha ühtset maksejõuetusmenetlust, vaid — nagu nähtub selle teisest põhjendusest — tagada „piiriüleste maksejõuetusmenetluste tõhus[...] ja tulemuslik[...] toimimi[ne]". Selleks kehtestatakse eeskirjad, mille eesmärk on — nagu kolmandas põhjenduses märgitud — „maksejõuetu võlgniku varade suhtes võetavate meetmete kooskõlastami[ne]".

49 Nähes määruse artikli 16 lõike 1 esimeses lõigus ette nõude, et põhimaksejõuetusmenetluse algatamiseks pädeva liikmesriigi otsust sellise menetluse algatamiseks tunnustavad kõik teised liikmesriigid alates selle jõustumisest menetluse algatanud riigis, on määruses kehtestatud kronoloogilisele alusele tuginev prioriteedieeskiri, mille kohaselt on eesõigus esimesena tehtud algatamisotsusel. Nagu määruse 22. põhjenduses selgitatakse, peavad „[t]eised liikmesriigid [...] tunnustama selle kohtu otsust, kes menetluse esimesena algatas, ilma et neil oleks õigust kõnealuse kohtu otsust kontrollida".

50 Sellegipoolest ei ole määruses piisavalt selgelt määratletud mõistet „maksejõuetusmenetluse algatamise otsus".

51 Selles suhtes tuleb meenutada, et maksejõuetusmenetluse algatamise tingimused ja nõuded kuuluvad siseriikliku õiguse valdkonda ning varieeruvad liikmesriigiti märgatavalt. Ühtedes liikmesriikides algatatakse menetlus suhteliselt lühikese aja möödudes taotluse esitamisest, kusjuures vajalike andmete kontrollimine toimub hiljem. Teistes liikmesriikides tuleb teatavaid vajalikke andmeid kontrollida enne menetluse algatamist ning see võib osutuda aeganõudvaks. Mõningate liikmesriikide õiguse kohaselt võib menetluse olla „ajutine" mitme kuu vältel.

52 Nagu Euroopa Ühenduste Komisjon väidab, on määrusega kehtestatud korra tõhususe tagamiseks oluline, et artikli 16 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud tunnustamise põhimõtet saaks kohaldada menetluses nii vara kui võimalik. Mehhanismi, mis näeb ette, et algatada saab vaid ühe põhimenetluse, mis toob kaasa tagajärgi kõigis liikmesriikides, kus määrust kohaldatakse, kahjustaks tõsiselt see, kui teiste liikmesriikide kohtud, kellele on samaaegselt esitatud taotlused võlgniku maksejõuetuks tunnistamiseks, saaksid pikema ajavahemiku kestel taotleda konkureerivat pädevust.

53 Mõistet „maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlev otsus" tulebki tõlgendada määrusega kehtestatud korra tõhususe tagamise eesmärki silmas pidades.

54 Neil asjaoludel ei tule „maksejõuetusmenetluse algatamist käsitleva otsusena" selle määruse mõttes käsitleda mitte ainult otsuse teinud liikmesriigi õigusnormides formaalselt algatamisotsusena kvalifitseeritud otsust, vaid ka võlgniku maksejõuetusele tuginevat taotlust algatada mõni määruse A lisas nimetatud menetlus alusel tehtud otsus, juhul kui selline otsus toob võlgnikule kaasa käsutusõiguse kaotamise ning puudutab määruse C lisas nimetatud likvideerija määramist. Käsutusõiguse kaotamine tähendab, et võlgnik kaotab oma vara valitsemise õiguse. Sellisel juhul on täidetud kaks maksejõuetusmenetlusele iseloomulikku tagajärge, nimelt C lisas nimetatud likvideerija määramine ja võlgnikult käsutusõiguse äravõtmine, ning seega on kõnealuse menetluse määruse artikli 1 lõikes 1 toodud määratlus mõlema komponendi osas rahuldatud.

55 Vastupidiselt E. Bondi ja Itaalia valitsuse poolt väidetule ei nõrgesta seda tõlgendust asjaolu, et määruse C lisas nimetatud likvideerija võib olla määratud ajutiselt.

56 Nii E. Bondi kui Itaalia valitsus tunnistavad, et põhikohtuasjas High Court'i 27. jaanuari 2004. aasta otsusega määratud *provisional liquidator* kuulub määruse C lisas Iirimaa all nimetatud likvideerijate hulka. Sellegipoolest rõhutavad nad asjaolu, et tegemist on ajutise likvideerijaga ning et määrus sisaldab selliste juhtumite puhuks erisätet. Nad meenutavad, et määruse artikliga 38 on ajutisele haldurile — kes on määruse kuueteistkümnendas põhjenduses määratletud kui „enne põhimaksejõuetusmenetlust määratu[d]" likvideerija — antud õigus taotleda võlgniku teises liikmesriigis asuvat vara hõlmavaid kaitseabinõusid maksejõuetusmenetluse algatamise taotluse esitamise ja menetluse algatamise otsuse vastuvõtmise vahelises ajavahemikus. E. Bondi ja Itaalia valitsus järeldavad sellest, et ajutise halduri määramist ei saa käsitleda põhimaksejõuetusmenetluse algatamisena.

57 Selles osas tuleb märkida, et määruse artiklit 38 tuleb lugeda koostoimes sama määruse artikliga 29, mille kohaselt põhimaksejõuetusmenetluse likvideerijal on õigus taotleda teisese menetluse algatamist mõnes teises liikmesriigis. Artikliga 38 on mõeldud olukordi, kus liikmesriigi pädevas kohtus on pooleli põhimaksejõuetusmenetlus, samas kui see kohus ei ole veel teinud määrust võlgnikult käsutusõiguse äravõtmiseks ega määranud määruse C lisas nimetatud likvideerijat, kuigi on määranud isiku või asutuse ajutiselt võlgniku varadega tegelema. Sellisel juhul võib kõnealune isik või organ — olgugi et tal ei ole õigust algatada teisest maksejõuetusmenetlust mõnes teises liikmesriigis – taotleda, et selles liikmesriigis asuvate võlgniku varade suhtes võetaks kaitseabinõusid. Põhikohtuasjas sellise juhtumiga siiski tegemist ei ole, kuna High Court on määranud määruse C lisas nimetatud *provisional liquidator*'i ja teinud otsuse võlgnikult käsutusõiguse äravõtmiseks.

58 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse artikli 16 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi pädeva kohtu poolt võlgniku maksejõuetusele tuginev ja mõne määruse A lisas nimetatud menetluse algatamise taotluse alusel tehtud otsus, juhul kui sellega võetakse võlgnikult käsutusõigus ning määratakse määruse C lisas nimetatud likvideerija, kujutab endast maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust viidatud sätte mõttes. Käsutusõiguse äravõtmine tähendab, et võlgnik kaotab oma vara valitsemise õiguse.

Teine küsimus

59 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, on vajadus teisele küsimusele vastamiseks ära langenud.

Viies küsimus

60 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma viienda küsimusega teada sisuliselt seda, kas liikmesriik on määruse artikli 17 alusel kohustatud tunnustama mõnes teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetlust juhul, kui selle menetluse algatamise otsus on tehtud selliseid menetluseeskirju rikkudes, mis on esimesena nimetatud liikmesriigis avaliku korra nõuetega tagatud.

61 Kuigi määruse 22. põhjenduses on vastastikuse usalduse põhimõttest tuletatud, et „mittetunnustamise põhjusi [peaks] olema võimalikult vähe", näeb määruse artikkel 26 ette, et iga liikmesriik võib keelduda teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetluse tunnustamisest või sellise menetluse käigus tehtud otsuse täitmisest, kui tunnustamine või täitmine oleksid selges vastuolus tema riigikorraga, eelkõige selles sätestatud põhimõtete ning igaühe põhiseaduslike õiguste ja vabadustega.

62 Euroopa Kohus on Brüsseli konventsioonist lähtudes asunud seisukohale, et konventsiooni artikli 27 punktis 1 nimetatud avaliku korra klausli kasutamine on lubatud ainult erandjuhtudel, kuna see kujutab endast takistust ühe konventsiooni põhieesmärgi, st kohtuotsuste vaba liikumise saavutamisel (28. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-7/98: Krombach, EKL 2000, lk I-1935, punktid 19 ja 21).

63 Tunnistades ennast pädevaks kontrollima piire, mille ulatuses võib osalisriigi kohus avaliku korra klauslit kasutada, et mitte tunnustada mõne teise osalisriigi kohtu otsust, on Euroopa Kohus Brüsseli konventsiooni arvestades asunud seisukohale, et nimetatud klausli kasutamine on lubatud üksnes juhtudel, kui mõnes teises

osalisriigis tehtud otsuse tunnustamine või täitmine riivaks vastuvõetamatul moel selle riigi õiguskorda, kus otsuse tunnustamist või täitmist taotletakse, kuna see kahjustaks mõnda aluspõhimõtet. Kahjustamine peab kujutama endast selle liikmesriigi õiguskorras, kus tunnustamist või täitmist taotletakse, olulise tähtsusega õigusnormi või selles õiguskorras põhiõigusena käsitletava õiguse ilmselget rikkumist (eespool viidatud kohtuotsus Krombach, punktid 23 ja 37).

64 See kohtupraktika kehtib ka määruse artikli 26 tõlgenduse osas.

65 Menetluslikes küsimustes tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on sõnaselgelt tunnustanud ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mille kohaselt on igaühel õigus õiglasele kohtumenetlusele (17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punktid 20 ja 21; 11. jaanuari 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-174/98 P ja C-189/98 P: Madalmaad ja Van der Wal *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-1, punkt 17, ning eespool viidatud kohtuotsus Krombach, punkt 26). Selle põhimõtte aluseks on olnud põhiõigused, mis on lahutamatu osa ühenduse õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimist Euroopa Kohus tagab, tuginedes liikmesriikide ühistele põhiseaduslikele tavadele ning 4. novembril 1950 Roomas allakirjutatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis esitatud juhistele.

66 Mis puudutab konkreetsemalt õigust saada menetlusdokumente ning üldisemalt õigust olla ära kuulatud, millele on viidatud eelotsusetaotluse esitanud kohtu viiendas küsimuses, siis tuleb märkida, et neil on õiglase kohtupidamise korraldamise ja kulgemise juures väga oluline roll. Maksejõuetusmenetluses on eriline tähtsus võlausaldajate või nende esindajate õigusel osaleda menetluses võrdsete võimalustega. Kuigi ärakuulamise õigust puudutavad konkreetsed eeskirjad

võivad varieeruda sõltuvalt sellest, kui kiiresti tuleb otsus teha, peavad nimetatud õiguse kasutamise igasugused piirangud olema õigustatud ning piiratud menetluslike garantiidega, mis tagavad kõnealuse menetlusega seotud isikutele reaalse võimaluse vaidlustada kiireloomuliste juhtumite puhul võetud meetmeid.

67 Neid kaalutlusi arvestades tuleb viiendale küsimusele vastata, et määruse artiklit 26 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib keelduda mõnes teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetluse tunnustamisest juhul, kui algatamisotsuse tegemisel on ilmselgelt rikutud mõne sellise isiku, keda menetlus puudutab, põhiõiguseks olevat õigust olla ära kuulatud.

68 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab vajadusel välja selgitama, kas põhikohtuasjas oli Tribunale civile e penale di Parma's toimunud menetluses tegemist sellise juhtumiga. Sellega seoses tuleb märkida, et nimetatud kohus ei või piirduda sellega, et tugineb omaenda nägemusele suulisest kohtuvaidlusest ning selle põhimõttelisest tähtsusest riigi õiguskorras, vaid peab kõiki asjaolusid arvestades hindama, kas High Court'i määratud *provisional liquidator*'ile oli piisavalt tagatud võimalus olla ära kuulatud.

Kohtukulud

69 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik

kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Kui võlgnik on tütarettevõtja, kelle registrijärgne asukoht ning tema emaettevõtja registrijärgne asukoht on kahes erinevas liikmesriigis, võib 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artikli 3 lõike 1 teises lauses nimetatud eeldusest, mille kohaselt tütarettevõtja põhihuvide kese on selles liikmesriigis, kus on tema registrijärgne asukoht, kõrvale kalduda üksnes juhul, kui objektiivsed ja kolmandate isikute poolt tuvastatavad asjaolud võimaldavad järeldada, et tegelik olukord erineb sellest, mida võiks eeldada registrijärgse asukoha alusel. Sellise juhtumiga on tegemist siis, kui äriühing oma asukohajärgse liikmesriigi territooriumil reaalselt ei tegutse. Seevastu juhul, kui äriühing tegutseb selle liikmesriigi territooriumil, kus on tema asukoht, ei piisa määruses ette nähtud eeldusest kõrvalekaldumiseks lihtsalt asjaolust, et tema majanduslikke valikuid kontrollib või võib kontrollida mõnes teises liikmesriigis asutatud emaettevõtja.**

2. **Määruse nr 1346/2000 artikli 16 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et ühe liikmesriigi kohtu poolt tehtud põhimaksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust peavad teiste liikmesriikide kohtud tunnustama ilma, et nad saaksid kontrollida algatajariigi kohtu pädevust.**

3. **Määruse nr 1346/2000 artikli 16 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi pädeva kohtu poolt võlgniku maksejõuetusele tugineva ja mõne määruse A lisas nimetatud menetluse algatamise taotluse alusel tehtud otsus, juhul kui sellega võetakse võlgnikult käsutusõigus ning määratakse määruse C lisas nimetatud likvideerija, kujutab endast maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust viidatud sätte mõttes. Käsutusõiguse äravõtmine tähendab, et võlgnik kaotab oma vara valitsemise õiguse.**

4. **Määruse nr 1346/2000 artiklit 26 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik võib keelduda mõnes teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetluse tunnustamisest juhul, kui algatamisotsuse tegemisel on ilmselgelt rikutud mõne sellise isiku, keda menetlus puudutab, põhiõiguseks olevat õigust olla ära kuulatud.**

Allkirjad